הגוזל ומאכיל פרק עשירי בבא קמא

לפני יאוש רב אדא בר אהבה מתני להא דרמי בר חמא אהא [ט]הניח להן אביהן מעות של רבית אע"פ שיודעין שהן של רבית אין חייבין להחזיר אמר רמי בר חמא זאת אומרת רשות יורש כרשות לוקח דמי רבא אמר לעולם אימא לך רשות יורש לאו כרשות לוקח דמי ושאני הכא דאמר קרא [י]אל תקח מאתו נשך ותרבית אהדר ליה כי היכי דנחי בהדך לדידיה קא מזהר ליה רחמנא לבריה לא מזהר ליה רחמנא [יא] מאן דמתני לה אברייתא כ"ש אמתניתין מאן דמתני לה אמתניתין אבל אברייתא רמי בר חמא כרבא מתני לה ת"ר הגוזל ומאכיל את בניו פטורין מלשלם הניח לפניהם גדולים חייבין לשלם קטנים פטורין מלשלם ואם אמרו גדולים אין אנו יודעין חשבונות שחשב אבינו עמך פטורין משום דאמרי אין אנו יודעין פטורים אמר רבא הכי קאמר [כ]גדולים שאמרו יודעים אנו חשבונות שחשב אבינו עמך ולא פש לך גביה ולא מידי פטורין תניא אידך הגוזל ומאכיל [ט] בניו פטורין מלשלם הניח לפניהם ואכלום [כ]בין גדולים בין קטנים חייבין קטנים מי מיחייבי לא יהא אלא דאזיק אזוקי א"ר פפא [ד]הכי קאמר הניח לפניהם ועדיין לא אכלום בין גדולים בין קטנים חייבין [כא]אמר רבא [ה]הניח להם אביהם [ו] פרה שאולה משתמשין בה כל ימי שאלתה [ז]מתה אין חייבין באונסיה [ח]כסבורים של אביהם היא וטבחוה ואכלוה משלמין [ט]דמי בשר בזול הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבין לשלם איכא דמתני לה ארישא ואיכא דמתני לה [י]אסיפא מאן דמתני לה ארישא כל שכן אסיפא ופליגא דרב פפא מאן דמתני לה אסיפא אבל ארישא לא והיינו דרב פפא דא"ר פפא [יא]היתה פרה גנובה לו וטבחה בשבת חייב שכבר חייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת [יב]היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור שאיסור שבת ואיסור גניבה באין כאחד ת"ר [יג]והשיב את הגזילה אשר גזל [יד]מה ת"ל אשר גזל יחזיר כעין שגזל מכאן אמרו הגוזל ומאכיל את בניו פטורין מלשלם הניח לפניהם בין גדולים בין קטנים חייבין משום סומכום אמרו גדולים חייבין קטנים פטורין בר חמוה דרבי ירמיה טרק גלי באפיה דרבי ירמיה אתא לקמיה דרבי אבין אמר [טו]שלו הוא תובע א"ל והא מייתינא סהדי דאחזקי ביה בחיי דאבוה [טז]א"ל וכי מקבלין עדים שלא

אע"פ שהן יודעין שהם של רבית כו'. וא"ת והימי מדקדק מינה דכרשות לוקח דמי דאפילו לאו כרשות לוקח דמי א"ש דפטורין כיון דמדעת נתן לו ליתנהו גביה כתורת גזילה אלא כתורת הלואה א) ולכך אין מחייבין להחזיר דמלוה על פה אינו גובה מן היורשין וי"ל דאע"ג דמדעת נתנם לו אינייהו גביה כתורת גזילה דהוי כנתינה בטעות דלא נתן לשם מתנה אלא כתורת רבית ומיקרי גזילה בעינייה כיון שהמעות בעין והיו מחייבין להחזיר מי לאו דכרשות לוקח דמי

והוי שוי רשות:

ולא פש לך גביה ולא מידי פטורין. מנו שהיו יכולין לומר החזירו לך א"ג כגון שאין עדי גזילה אלא הודאת הבנים בלבד: **קטנים** והא אמר קטנים פטורי'.

ל"ג דהא לאו קושיא היא דהתם לעניל כסומכום והך כרבנן כדפירש בקונטרס אלא ה"ג בכל הספרים ואכילת קטן מידי משמע אית ביה לא יהא אלא מזיק ותנן תש"ו פגיעתן רעה כו' וה"ג ה"מ למפרך מאכילת גדולים אמאי מחייבין כי אכלו לרב מסדא לאחר יאוש ולרמי בר חמא לפני יאוש אע"ג דכי גזילה קיימת מחייבין כי אכלו פטורים כדפ"ל אלא פריך טפי להדיא אקטנים וליכא לאוקומי כגון שהנים להן אביהן אחריות נכסים ולהכי א"ש הא דגדולים מחייבין לשלם אבל קטנים קשה דמ"מ יש לפטור מטעם דאין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין דהא לא פטורים מהאי טעמא אלא לסומכום ולא לרבנן:

אבל

לפני יאוש

לפני יאוש. דשיטו רשות בלא יאוש לא קני וכי אין גזילה קיימת שאכלוה אחרי מות אביהן פטורין דלית ליה דרב מסדא: **מאן דמתני לה.** להא דרמי בר חמא אברייתא כ"ש אמתניתין דליכא טעמא אחרינא למפטריה אלא האי כל כמה דלא מחקרת לה למתניתין משמע דגזילה קיימת: **מאן דמתני לה אמתניתין אבל אברייתא רמי בר חמא.** משום טעמא דקא מתני לה כרבא. ל"א דאיכא גרסינן מאן דמתני לה אמתניתין כ"ש אברייתא דמתניתין איכא לאוקמא בשאכלום אבל גרייתא קתני שיודעין שהן של רבית אלמא דקיימי בעין וקתני פטורים דרשות יורש כרשות לוקח ומאן דמתני לה אברייתא אבל אמתניתין רמי בר חמא כשאכלום מתני לה כרבא (ג) ולאשון שמעתיו ועיקר: **גדולים חייבים.** ומי בר חמא מוקי לה לפני יאוש: **קטנים פטורים.** דלאו כי דינא ניהו ואע"פ דגזילה קיימת מיהו מחסרא גוביינא וסומכום הוא דפטר קטנים לקמן: **ואין אנו יודעין חשבונות.** ושמא אבינו מיפא לך דמיס: **משום דאין יודעים פטורים.** בתמיה. הואיל ויודעים שבגזילה בתה לידו דברי ושמא הוא וברי עדיף: **לא יהא אלא דאזיק אזוקי.** נכנס לתלר דגנזל והזיקו מי מחייבי קטנים לשלם והא אנן תנן לעיל (דף פז.) והם שחבנו בחמרים פטורים והכא כיון דאכלום מאן כפי להו לשלומי: **הניח לפניהם.** ועדיין לא אכלום אפילו קטנים מחייבים כיון דגזילה קיימת ברשותא דמרה הוא וכגון הוא דפליגי עליה דסומכום ולא תקשי אברייתא דלעיל דאמר גדולים חייבין קטנים פטורים: **אין חייבין באונסיה.** דלא קבלו עלייהו עמידותא: **בזול.** כל זחא משביחא באתרא דנקי וכן כל היכא דתני בזול בפרק מי שמת (ב"ב דף קמו:) והיינו שני שליש דמים וכולהו דמים לא נשלמו דאי הוו ידעי דבעו שלומי לא הוו אכלי בשרא והעור יחזירנו כמות שהוא: **איכא דמתני** (ד) **להא.** הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין: **ארישא.** דקאמר מתה אין חייבין באונסיה ואם הניח להן אביהן קרקעות חייבין לשלם דאשתעבוד נכסיס ממיס דאנוהון דקסבר דנא חיוב אונסים משעת שאלה מוטל על השואל ופליגא דרב פפא דאמר לקמן לא רמי חיוב אונסים אשואל עד שעה שמיאנס: **ואיכא דמתני לה אסיפא.** עכשיו ומאכלוה משלמים דמי בשר בזול ואם הניח להן אביהן קרקע משלמין פרעון שלם דהוו אינהו במקום אביהון והואיל והן אכלוה משלמין: **אכל אריסא.** דמתה כדרכה לא דלא אמרינן אשתעבוד נכסיס דלא רמי חיוב אונסין על השואל עד שעת אונסין והכא כי אתיא לשואל והני לא קבול עלייהו מידי: **והיינו דרב פפא דאמר היסה פרה גנובה לו.** כלומר גנב פרה מערב שבת וטבח בשבת חייב אף בתשלומין ארבעה וחמשה שהרי נתחייב בקרן קודם שיבא לידי איסור שקילה ואף על גב דקנסא לא אתי עליה עד שבת לא פטרינא ליה מקנסא משום חיוב מיתה דאמר באלו נערות (כתובות דף לד:) קנס חידוש הוא שחידשה תורה הלכך אע"ג דמקטיל משלם: **היסה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור.** מן הכל דלא אמרינן משעת שאלה מחייב ליה אקרנא וקמה ברשותיה אפילו למלאך המות אלא בשעת טביחה הוא דגזליה ואיסור שבת וגנייבה באין כאחד ונפטר מן הקרן משום דקס ליה בדרכה מייה וקנסא ליכא דהא אין כפל ולא ארבעה וחמשה אלא בגנב עצמו שגנב מבית בעליו או בשומר חנם הבא לפטור עצמו בטענת גנייבה[1] אבל שואל ושוכר שאין יכולין להפטר בטענת גנב אין בהן כפל כדאמר בכמה דוכתי לא אם אמרת בשומר חנם שכן משלם תשלומי כפל תאמר בש"ש כו': **שאם אין גנייבה אין עביחה ואין מכירה** לא גרם ליה. ואנן שמעינן כאן (וכתובות [לד:]) וכן פירש לנו רבינו שאם אין גנייבה אחר שפטור מן הקרן משום דקס ליה בדרכה מייה אין עביחה קנס נמי לא משלם ואף על גב דמידום הוא ואין מיתה פוטרתו הכא דליכא קרן פטור דתשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא[2] ולא תשלומי ג' וד' וכי מדלית מהכא קרנא הוו להו ג' לגאן וד' לבקר. ולא היה לי לב להבין את מוסל שטעם זה אין צריך לכאן שהרי אין קנס בשואל הטובח ואפילו אמרינן כרב פפא דעד השתא קס ברשותא דמרה אפילו הכי גזלן נעשה עליה ולא גנב שאין דין גנב אלא בטוען טענת גנב והוה שומר חנם. ומי גרס ליה בכתובות [שם] גרסינן ליה וכמלאת [3]דרבא דאמר התם גנב וטבחו בשבת פטור שאם אין גנייבה כו' דהתם בגנב עצמו קאי וליכא למיפטריה מקנסא אלא משום האי טעמא אבל בדרב פפא ליכא למגרסא לא התם ולא הכא ואיידי דמילתא דרב פפא אגבי מלתא דרבא איגרסא נמי אגב שטעם בדרב פפא ותשובות רב האי גאון מסייעא לי: **כעין שגזל.** כלומר אם גזילה קיימת יחזיר אבל אין גזילה קיימת פטור ובדידיה ליכא לאוקמה אלא בגנייו: **כר חמוה דרבי ירמיה.** קטן הוה: **טרק גלי.** דלת פתוחה בבית אביו סגר ולא הניח ליכנס לפי שהיה רוצה רבי ירמיה להחזיק בה: **דאחזוקי בה בחיי דאבוה.** והיה טוען שאביו מכרה לו או נתנה לו: שלא

מסורת הש"ס

(א) כ"מ סב. לעיל נד: [תוספפת דב"מ פס"ה], (ב) מתוכות לד:, (ג) [לעיל כ. כ"מ מב: כ"ב קמו:], (ד) מתוכות לד:, (ה) [לעיל סו. וש"נ], (ו) בס"מ טוסף: ומגלת שמות עלמו בגנבה, (ז) [שמות כב], (ח) [כ"ל דרכה וכן בפתוין].

תורה אור השלם

1. אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך ואני אדוני עמך:
ויקרא כה לו
2. והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו או את האבדה אשר מצא:
ויקרא ה כג

הגהות הב"ח

(ט) גב' לא מוכר ליה רחמנא (מתן דמתני וכו' ממני לה) מפ"מ וכ"כ ס"ל מאן דמתני אמתניתין כ"ש אברייתא ומאן דמתני לה אברייתא אבל אמתניתין רמי בר חמא כרבא מתני לה (כ) שם ומאכיל את בניו: (ג) רש"י ד"ה מאן דמתני וכו' כרבא (ולאשון שמעתי ועיקר) מפ"מ וכ"כ ס"ל ראשון שמעתי ואחרון עיקר: (ד) ר"ה איכא דמתני לה להא דהגיחה:

גליון הש"ם

גמ' פרה שאולה משתמשים בה כל ימי שאלתה. עיין שיטה מקובצת בב"מ דף קט ע"ב ד"ה מריש עד הפלגתא כשם הרשב"ם והרי"ן:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה אע"פ וכו' ולכך אין חייבין להחזיר דמלוה על פה. עיין שער המלך פ"ט מהלכות מלוה ולוה הלכה ה' ד"ה ודאיתי:

עין משפט נר מצוה

ז א מי' פ"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה ד סמג עשין קנ טוש"ע רי"ד סימן קמ קעיף ו:
ח ב ג ד טוש"ע ח"מ סימן שפא סעיף ז:
ט ה ו מי' פ"ל מהל' שאלה ופקדון הלכה ה סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סימן שמא סעיף ג וסעיף ג [וכ' הלחם משנה וכו'] ס"מ דף קכא):
י ז ח מי' שם ועיין בח"מ טוש"ע שם סעיף ד:
יא ט מי' פ"ג מהל' גניבה הלי ג טוש"ע ח"מ סימן שמא:
יב י מי' שם הלכה ד:
יג כ ל מי' פ"ב מהל' מלוה ולוה הלכה ז סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סימן קי סעיף ו:

מוסף רש"י

הניח להן אביהן מעות של רבית כו' אין חייבין להחזיר. דכתיב והשיב את הגזילה אשר גזל, והני לא גזל מידי, דקניטנו כשיורי רשות וקסבר רשות יורש כרשות לוקח דמי (לעיל נד:). משתמשין בה כל ימי שאלתה. כל ימי מתן חזקן שאולה אכילת מן הבעלים (כתובות לד:). מתה אין חייבין באונסיה. דאיטבו לאו שאלתן ניטבו עלה (שם). דמי בשר בזול. כל זחא משבחא בארעא דנקי, הכי אמרינן בפרק מי שמת (ב"ב קמו:) והעור יחזירנו לבעלים (כתובות לד:). אחריות נכסים. קרקעות (שם). איכא דמתני לה ארישא. לאלו הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם ואמרינן דחייבין בתנאין דאשתעבוד נכסים לאנוהון מחיים משעת שאלה (שם). ואיכא דמתני לה אסיפא. היכא דטבחוה אם הניח להן אביהן אחריות נכסים משלמין תשלומי תשלה ולא בזול, דאיתנוי להו למידק (שם). כל שכן אסיפא. כשטבחוה ואכלוה (שם). ופליגא דרב פפא. דאמר (לקמן) הסיה שעמא דמתני לה אונסין הוא דאתי מיזמא עליה ולא משעת שאלה (שם). אבל ארישא לא. אם מתה לא מיחייבי לשלומי ולא אמרינן דאשתעבוד נכסי דאנוהון משעת שאלה (שם). והיינו דרב פפא. דאמר לא אמרינן משעת שאלה דמו עליה תשלומין אלא משעת אונסין ואילך והסיה שעמא דאיתה לשואל דאיחייב (שם). היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור. דהסיה שעמא דקא טבח לה בזול לא מחמרה ומיתה ומתנן נאין כאחד. ולא גרסינן שאם אין גנייבה אין עביחה ואין מכירה, דנבי שואל לא שייך לא כפל ולא ארבעה וחמשה, שהרי חייב בקרן לשולם אפילו טוען טענת גנב ואין קנס אלא לו כגנב לו כשומר חנם הפוטר עצמו בטוען טענת גנב שאחר בגנבה (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com